

Bevezető

A ferencesek szentföldi története szigorúan véve csak 1217-ben kezdődik, de megértéséhez ismernünk kell az előtörténetet. Jézus korának emlékeiben már a 70-es és 135-ös római háborúk is nagy pusztítást végeztek. A bizánci kor egyházi élete, amelyet egyfajta aranykornak is tarthatunk a szentföldi kereszténység történelmében, a középkorban már egyre inkább csak távoli emlék. A virágzó bizánci egyházi életre a 614-es perzsa pusztítás döntő csapást mért, és bár abból fölépülni látszott, 638-ban vége szakadt: a Szentföld muszlim kézre került. 1019-ben al-Hakim kalifa parancsára szinte minden templomot lerombolnak a Szentföldön. A Szent Város sorsa a következő évszázadokban Kairótól, Damaszkusztól, Bagdadtól és Konstantinápolytól függ. Jeruzsálemben kezdettől fogva jelen volt minden keresztény náció, nyelv és rítus. 1054-ben az egyházszakadással az itt élő rítusokból „felekezetek” lesznek, bár a szakadás csak lassan válik igazán meghatározóvá. Egy angol tisztviselő még 1929-ben írja a keresztes kor előtti helyzetről: „Nem hallunk semmilyen versengésről keleti és nyugati egyház között ebben az időszakban.”¹

¹ L.G.A. Cust jelentése, in BERNARDIN COLLIN: *Recueil de documents concernant Jerusalem et les lieux saints*, FPP, Jerusalem, 1982, 124. A római katolikus kifejtésben, amelyet az 1919-es béketárgyalásokra is beadtak, „a keresztes kor előtti időkre nézve semmilyen igényről nincs említés a Szent Helyeket illetően”. A keresztények összhangban, egységben voltak egymással.

Amikor 1099-ben a keresztes sereg elfoglalja Jeruzsálemet, éppen üres a pátriárkai szék: 1084-ben Simeon pátriárka Ciprusra menekült, nem sokkal később meghalt. A görög pátriárka vagyona latin kézre kerül.² A latin fokozatosan kiépül, püspökségeket hoznak létre. 1149-ben elkészül a Szent Sír bazilika újjáépítése, a felszentelést pontosan az 50. évfordulóra, július 15-re teszik. 1187-ig folyamatos a keresztesek uralma, ekkor, a hattíni csata után viszont Szaladin elfoglalja Jeruzsálemet. A keresztény jelképeket megsemmisíti, de a Szent Sír bazilikát nem rombolja le, csak három napra bezárja.

„1187-ben, ötéves korában Ferencet is, mint Assisi minden lakóját nagy vallásos láz keríti hatalmába. Jeruzsálemet Szaladin egyiptomi szultán elfoglalja. Megrökönyödés, siratóénekek, önvádaskodás, vezeklések, bosszúesküvések, imádságok... Éjjelnappal nyitva vannak a templomok. Szakadatlanul imádkozzák a 79. zsoltárt: »Uram, pogányok törtek be örökségedbe, szent templomodot meggyalázták. Jeruzsálemet romhalmazzá tették.« Ferencben gyermekkorától ég a Jeruzsálem-láz. Később azonban különbözni fog kortársaitól. Keresztes háború helyett missziót hirdet.”³

Ezért „történetileg lehetetlen”, amit a görögök állítanak, hogy Omár kalifa a Szent Helyeket kizárólag a görögökre bízta volna, írja Cust, *uo.*, 125.

² Vö. STEVEN RUNCIMAN: *A keresztes hadjáratok története*, Osiris, Budapest, 2002, 225–230; vö. VESZPRÉMY LÁSZLÓ (vál., ford., jegyz., utószó): *Az első és második keresztes háború korának forrásai. Gesta Francorum, Keresztesek levelezése, Szent Bernát: Az új lovasság dicsérete*, Szent István Társulat, Budapest, 1999.

³ ANTON ROTZETTER – WILLIBRORD C. VAN DIJK – THADDÉE MATURA: *Assisi Szent Ferenc. A kezdet, és ami abból megmaradt*, Vigilia, Budapest, 1995, 19–20.

1192-től beszélünk II. latin királyságról, de ennek a székhelye már nem Jeruzsálem, hanem Akkó. A jeruzsálemi latin pátriárka is itt tartózkodik, még 1229-1244 között, a fegyverszünet idején sem költözik fel Jeruzsálembe. Püspökség ekkor csak az alábbi négy helyen van: Akkó, Bejrút, Cezárea, Tirusz.⁴ Akkóban letelepszenek ágostonos kanonokok, bencések, premontreiek, karmeliták és a lovagrendek.⁵ 1202-re helyreállnak az 1187 előtti püspökségek. Szent Ferenc látogatása idején tehát van kereszties jelenlét a Szentföldön, de Jeruzsálem muszlim kézen van.

⁴ PAOLO PIERACCINI: *Il ristabilimento del patriarcato latino di Gerusalemme e la Custodia di Terra Santa. La dialettica istituzionale al tempo del primo patriarca Mons. Giuseppe Valerga (1847-1872)*, FCCOS, Kairo–Jerusalem, 2006, 32.

⁵ Uo., 33.